

Takáts Péter

Iszonyú dolgok mostan történülnek...¹

Hogyan jutottunk ide? Miként lehetséges, hogy miközben okos emberek, tudósok és kutatók tömege már évtizedek óta figyelmeztet bennünket arra, hogy mi lesz életstílusunk és életmódunk eredménye, mi emberek nem csak nem hallgattunk rájuk, hanem gyakorlatilag még a tüneteket sem vettük észre. Miként tudtunk így belealudni abba, ami velünk és általunk itt a Földön történt? Mi okozhatta azt, hogy nagy tudású és felelős politikusokkal az élen az egész emberiség mintegy dalolva belegyalogolt ebbe a mára már szinte visszafordíthatatlan folyamatba?

¹ Ady Endre: Krónikás ének 1918, a vers első sora

Az egyensúly felborulásának tünetei

Bárki bármit is lát abból, ami velünk és most történik, az biztos, hogy előbb vagy utóbb mindenki számára nyilvánvaló kell legyen, hogy az emberiség történelmének és fejlődésének egy fontos, mondhatjuk úgy is döntő állomásához érkezett. Az eddigi életformánk ugyanis mára oda vezetett, hogy hatására - akár akarjuk akár nem - őszintén szembe kell néznünk azzal, hogy milyen eredménye lett annak, ahogyan éltünk és mit is okozott az, ahogyan gondolkodtunk a világról és az emberről.

Ugyanis ha most nem tudunk őszintén és mélyen szembenézni önmagunkkal és felismerni határainkat, akkor a természet és az emberi tevékenység között felborult harmónia hamarosan végzetes következményekkel járhat. Ez egy óriási kihívás, amit nagy valószínűséggel csak akkor tudunk megfelelően kezelni, ha felismerjük, hogy a mindenki által és minden területen megtapasztalható válságok nyomán közelgő katasztrófa nem egyszerűen a rendszer kis egyensúlyi zavara, amit még sokan el akarnak hitetni velünk. Ez sokkal inkább egy **súlyos rendszerhiba**, olyan dolog, ami már egyszerű korrekcióval semmi esetre sem állítható helyre. Sőt a témával kapcsolatban megjelenő könyvek, írások és a napjainkban rendezett előadások sokaságán már egyre inkább az hangzik el, hogy nagyon komoly válságra kell felkészülnünk, olyanra, amilyen az emberiség történetében még nem volt.

Hiszen gondolkodásunkkal és életstílusunkkal nem csak a pénzügyi és gazdasági rendszereket tettük tönkre és hoztuk működésképtelen állapotba, amiről ma a legtöbb szó esik, hanem szinte ezzel azonos időben érkezett el az embert körülölelő ökológia rendszer egésze egyensúlyi állapotának határára és mára már a teljes összeomlással fenyeget.

Az emberi környezettel kapcsolatban borús jövőt jósolnak neves kutatók és kutatóintézetek, és hosszan lehetne sorolni azokat a magyar és külföldi szakembereket, akik az emberiség jövőjét sötétben látják. Most csak **James Lovelock**-ra, a híres Gaia-elmélet megalkotójára szeretnék hivatkozni, aki szerint a klímaváltozás mára már annyira visszafordíthatatlan folyamattá vált, az emberiség sorsa mára megpecsételődő, és történetében egy sötét időszak következik és meg van győződve arról is, hogy a ránk váró természeti katasztrófa mértéke hamarosan mindenki előtt nyilvánvalóvá válik.

A kutató szerint ugyanis 2020-ra a szárazságok és az extrém időjárás teljesen hétköznapi lesz, a Szahara 2040-re eléri Európát, Berlinben pedig olyan meleg lesz, mint Bagdadban, az USA-beli Atlanta kúszónövények dzsungelévé változik, Phoenix lakhatatlan lesz, ahogy Pekingben a terjeszkedő sivatag, Miami-ban az emelkedő tengerszintek és London az árvizek miatt nem tudnak majd élni az emberek. Az általa bemutatott kép szerint az általános élelmiszerhiány miatt emberek milliói indulnak majd délről az északi területek felé, ami politikai feszültségeket fog szülni. Hiszen a kínaiak nem költözhetnek máshová, csak Szibériába, de mit szólnak majd mindehhez az oroszok? Ezért valószínűnek tartja, hogy az Oroszország és a Kína közti háború

előbb-utóbb elkerülhetetlen lesz. Az ínséget és a tömeges népvándorlásokat pedig járványok követik majd, amelyek milliókat ölhetnek meg. Lovelock szerint a Föld népessége 2100-ra a jelenlegi 6,6 milliárdról mindössze **500 millióra** fog csökkenni, a túlélők nagy része pedig az északi szélességi körök környékén, Kanadában, Izlandon, Skandináviában és az Északi-sarkkör területein telepszik majd le.

A végtelenségig lehetne még sorolni ismert és mértékadó intézetek - talán ha ennyire nem is borús, de mégis - megrázó tanulmányait, előrejelzéseit a jövőről. A NASA és a Pentagon tanulmányai ill. más szakemberek munkái is mind arra figyelmeztetnek bennünket, hogy változtatnunk kell a gondolkodásunkon és az életstílusunkon. Viszont ezekben a tanulmányokban megfogalmazott figyelmeztetések ma már nem azt kérdezik az embertől, hogy **hajlandó-e a változásra vagy sem, hanem azt, hogy mennyire gyorsan és milyen hatékonyan tud megváltozni!** Hiszen a tragédiák és problémák olyan sora van már most is jelen a világban, melyről az utca embere vagy semmit sem, vagy nagyon keveset hall, viszont a szakemberek döbbenetesen veszik tudomásul a felgyorsult változások okozta tényeket. De azért mert most még nem tudunk ezekről, vagy nem érint bennünket közvetlenül, ez nem jelenti azt, hogy nem fognak – akár már a közeljövőben – ránk is hatni. Az emberi élet számára legfontosabb három elem, a víz, a levegő és a termőföld közül nagy valószínűséggel az első és legközelebbi probléma a vízzel lesz. Mégpedig kétszeresen, egyszer ugyanis az lesz a baj, hogy túl sok lesz belőle, másodszer pedig az, hogy túl kevés.

Az egyik vízzel kapcsolatos probléma forrása napjainkban ugyanis az óceánok növekvő szintje. Az Éghajlatváltozás Nemzetközi Bizottsága egy 2001-es tanulmányában még azt jelentette, hogy a tenger szintje ebben az évszázadban akár 1,0 méterrel is nőhet. De az azóta kiegészült kutatás kimutatta azt, amit sajnos a tapasztalati adatok is igazolnak, hogy a jég az előre jelzettnél sokkal gyorsabban olvad, és azt látjuk, hogy ezért a tengerszint emelkedése az eredetileg becsülnél sokkal gyorsabban történik.

Vagyis az 1,0 méteres tengerszint emelkedés által okozott óriási károk és katasztrófák hamarosan jelentkeznek az életünkben. Egy ilyen esemény azt jelenti majd, hogy a tengervíz elárasztja Bangladesh rizsföldjeinek felét, és ezáltal közel 40 millió embert kényszerít majd helyváltatásra. Egy 144 millió lakosú, nagy népsűrűségű országnak bizony elég nehéz lenne ennyi embert saját területén elhelyezni. De hova máshová mehetnének? Hány ország fogadna be akár csak 1 milliót ebből a 40 millióból? Más ázsiai nemzeteknél, ahol folyók árterületein vannak a rizsföldek (Kína, India, Indonézia, Pakisztán, Fülöp-szigetek, Dél Korea, Thaiföld, Vietnam) az emelkedő tengerszint még ennél is nagyobb katasztrófákat okoz majd és százmilliók népvándorlásokat eredményez. A Bangladesh-i probléma bizony annyira akkora, hogy már az eddigi emelkedés is komoly katasztrófát okozott, amiről sajnos a legtöbb hivatalos szerv hallgat, csupán néhány civil szervezet igyekszik segíteni a menekülteknek, bár a tengerszint emelkedését sajnos már ők sem állíthatják meg.

Akit viszont érdekel a téma az a neten elhelyezett dokumentumfilmekből többet is megtudhat a tragédiáról.

A vízzel kapcsolatos probléma másik oldala az, hogy a Föld ivóvízkészlete szép lassan elfogy, az emberek a Föld számos pontján már napjainkban is felhasználták a rendelkezésükre álló vízkészleteket. Már ma is számos ember kényszerült elhagyni lakóhelyét, az ivóvíz hiánya, a kutak kiszáradása, a vízkészletek felélése miatt, de számuk alig hasonlítható ahhoz, ami a jövőben várható, ha így folytatjuk. Mindaddig csak falvakat telepítettek ki, de hamarosan sor kerülhet az első városok áthelyezésére is. Az első helyre most ketten pályáznak, az egyik várományos Yemen fővárosa, Sana'a, a másik Quetta, Pakisztán Baluchistan tartományának fővárosa.

A csökkenő talajvízszint, a terjeszkedő sivatagok, a rohamosan csökkenő termőföldterület, az egyre gyorsabban emelkedő tengerek és a pusztuló környezet következményei csak most kezdenek tudatosulni az emberekben és az ezek által előidézett menekültáradat természetesen csak segíteni fog a tudatosításban. De a probléma valódi eskalálódása csak most kezdődik! Még nem tudjuk a méreteit, de a számok óriásiak lehetnek és a környezeti menekültek napjainkban egyre növekvő áradata is egy újabb jele annak, hogy **az egyensúly felborult és modern civilizációnk már rég nincs összhangban sem a Földdel és sem a természettel.**

Sajnos az emberi gondolkodás és tevékenység következtében az egyensúly mára nem csak az emberi tevékenység és a természet között bomlott fel, hanem a gazdasági életben is komoly változások következtek be. Mára ugyanis azt figyelhetjük meg, hogy a gazdasági életben az élet természetes ritmusa helyébe egy azzal szöges ellentétben álló ritmus lépett, melynek lényege **az állandó és egyirányú változás, és az állandó növekedés.** Ennek hatására a harmónia felbomlása az ember és a gazdaság között mára már olyan mértékűvé vált, hogy igen gyakran közvetlenül a vezetői látásmód beszűkülését is okozza. Ahogyan a lovak szemellenzője, úgy hatott ez a diszharmóniára épülő gondolkodás a közgazdászokra, a gazdaságban dolgozó vállalkozókra és menedzserekre, sőt a politikusokra is. Hatására aztán a mindennapok fontos és nélkülözhetetlen elemeit többé már nem voltak képesek a valóságnak megfelelően észlelni, megfigyelni és így mára már nem képesek megfelelő döntéseket hozni.

Ez napjainkra oda vezetett, hogy a gazdasági és politikai vezetők tevékenysége és döntéseik csak a beszűkült látókör által megismerhető tényeken, valamint saját mohóságukon, vágyaikon és a lélek mélyén rejlő szándékaikon alapul. Ezért aztán egyre kevésbé veszik tudomásul, hogy az a világ, amiben mi élünk az a ritmusra, az ugrásokkal, kvantumokkal való növekedésre épül, és nem képesek belátni azt sem, hogy **a „mindig csak növekedni” elve egészséges szervezetekben sehol sem létezik! Csak a betegekben,** viszont ez egy halálos betegség, amit **ráknak hívnak!** Az ilyen gondolkodás következtében aztán napjainkra a gazdaság teljesen elszigetelődött az őt körülvevő külvilágtól, az embertől és annak minden igényétől.

Ez a beszűkült látókör párosult aztán az elmúlt évtizedek folyamán előretört liberális gazdaságpolitikai elvekkel, melyek a gazdaságba a szabadság elvét kívánták bevezetni. Ez a kettő így együtt döntő és az ember számára tragikus változásokhoz vezetett. A technikai és tudományos fejlődés következtében a XX. sz. végén és a XXI. sz. elején egy szinte határok nélküli a világban élünk, amelyben **az ember mindent, amit akar, azt meg is valósíthat**, ezért aztán a szabadság elvét hirdető liberális politika hatására az emberek többsége úgy gondolta, hogy ha szabad és lehet, akkor meg is teszem. Mivel azonban azok a morális kapaszkodók, határok mára már hiányoznak melyek segíthetnek abban, hogy a modern ember kiválassza mi a helyes és mi a helytelen, mára az emberi önzés és mohóság lett a pénzügyi és gazdasági folyamatok egyik fő mozgatórugója. Így aztán a beszűkült látókör és a liberális gondolkodás együtt vezetett el oda, hogy a **szabadság elvére épülő gazdasági folyamatok mára olyanok lettek a emberi közösségek testén, mint egy rákos daganat**, és ez a betegség most azzal fenyeget, hogy elpusztítja az emberiséget.

László Ervin professzor úr felszólalásában azt mondta, hogy „egy kaotikus rendszer soha sem tud visszatérni a káoszt megelőző állapotába, ezért most a világnak és az embereknek két lehetőségük van: vagy elmerülnek és elpusztulnak a káoszban vagy átalakítják gondolkodásukat és ezzel átalakítják a rendszert is.” Tehát elérkezett az idő arra, hogy szembenéznünk a lényegi kérdéssel: tudunk-e, akarunk-e az eddigi gyakorlat szerint tovább élni a világában, miközben egyre inkább nyilvánvaló lesz mindenki számára, hogy jelenlegi életstílusunk többé már nem fenntartható. Most egy olyan különleges helyzet előtt állunk, ami az ember történetében először fordul elő, ugyanis ez az első eset, hogy az ember gondolkodásával és életstílusával olyan helyzetet hozott létre, azaz **sikerült oly módon élnünk, mely így nem folytatható tovább**.

Közben sajnós a helyett, hogy a lényegi kérdésekkel foglalkoznánk, sokan úgy gondolják, hogyha változtatunk egy kicsit a gazdaságpolitikán, több hatalmat adunk a kormányoknak vagy átalakítjuk egy kicsit a fogyasztásunkat, esetleg valamely vegyszer, üzemanyag vagy textilálya helyett egy másikat használunk, akkor minden rendbe jön és hamarosan visszatérhet a régi „jó világ”. Pedig ez a lehetőség már régen nem áll fenn.

Miért nem láttuk mi a problémát?

Miként tudtunk tehát így belealudni abba, ami velünk és általunk itt a Földön történt? Mi okozhatta azt, hogy nagy tudású és felelős politikusokkal az élen az egész emberiség mintegy dalolva gyalogolt bele ebbe a mára már szinte visszafordíthatatlan folyamatba? Miért nem láttuk mi is történik velünk?

Az emberek, ha nem elég tudatosak, akkor nem hallgatnak azokra a társaikra, akik már a káosz legelső jeleiből képesek felismerni egy problémát, hanem saját vágyaik, szándékaik szerint cselekszenek és ezért abban az időben, amikor még könnyen meg lehetne oldani a problémát, ezen többnyire belső gátak miatt nem teszik meg a

szükséges lépéseket. Az az út, amit sokan ismernek közülünk, de végül a probléma felismerésének, megszületésének útja. Ennek a főbb állomásai a következők.

1./ Az egész azzal indul, hogy egy közösség tagjai közül néhányan felismernek bizonyos problémákat a közösség életében. Amikor ők azonosulni tudnak bizonyos kérdésekkel, akkor ez még nem jelenti azt, hogy a közösség többi tagjai is azonosan tudják vagy akarják látni ezt a kérdést és ők is problémának élik meg azt. Így aztán sokan nagy valószínűséggel nem is értik meg a problémát és ezért nem is akarnak tenni a megoldás érdekében. Mert ez csak akkor történik meg, ha a többiek is átlátják a probléma fontosságát és ők is képesek időt, energiát és fáradságot nem kímélve dolgozni a kérdés megoldásán.

De ha a közösségben nem találunk ilyeneket, ha a közösség vezetői és/vagy tagjai nem ismerik fel vagy nem akarják felismerni azt, hogy ha nem cselekednek, akkor krízis helyzet fog előállni és ezért dönteniük kell, akkor nincs mit tenni. A **helyzet még nem érett meg a megoldásra**. Ez a probléma megszületésének **első stádiuma**: amikor az emberek egy része ugyan felismerte a problémát, meg is fogalmazta azt, de **a többség még tud vele élni, és elviseli azt**. Még nem alakult ki a közösségben az a szándék, hogy a megoldást megkeressék, azon dolgozzanak.

Itt kell megjegyezni azt a tényt, hogy egy közösségben mindig vannak olyanok, akiknek érdekük az egyébként problémát okozó helyzet fenntartása. Hiszen ha valakinek vélt vagy valódi haszna származik egy adott szituációból, hatalmi és pozíciója kerülhet veszélybe, akkor az – a ma divatos liberális gondolkodás alapján – joggal gondolhatja úgy, hogy ne tegyünk semmit, hiszen ha meg tudom tenni, hogy elmismásolom a dolgot, akkor miért ne tegyem meg. Hiszen ma mindent szabad, semmi sem korlátozza a tetteimet.

Az az út, amin egy közösség ilyenkor elindul, szenvedésekkel és fájdalommal teli út, és hogy ez mennyire igaz, azt ma személyesen is megtapasztaljuk. Mert ha egy közösség tagjai az első jelek felismerésekor még nem akarnak semmit sem tenni, akkor később fájdalommal kell majd belátnia azt, hogy **egy probléma, ami a kezdeti időben még könnyen megoldható lenne, csak tovább eszkalálódik és tovább növekszik**.

Ebben a helyzetben aztán azok, akik látják a problémát és nem találhatnak senkit sem, aki átérzi azt, amit ők, aki a problémát ugyanolyannak látja, mint ők, akkor ezek az emberek egyedül állnak a közösségben, akkor szavuk csak pusztába kiáltott szó! Ezt is megéltük az elmúlt évtizedekben, számos formában és módon, emlékezzünk pl. a Római Klub felhívására, milyen reakciókat váltott ki ez annak idején és miként kezelték a tudósok előrejelzését. A megoldás tehát ilyen körülmények között igazán még nem jöhet létre, a választ a közösség nem tudja, vagy nem akarja megadni. Azaz várni kell még egy kicsit, amíg a probléma nagyobb lesz, más társaink is kezdik átélni azt és ezáltal ők is **elkezdenek szenvedni tőle**.

2./ Ez vezet el a probléma megszületésének – eskalációjának – második lépéséhez. Mert egy kevésbé tudatos közösségben, ahol az emberek nem hallgatnak tudatos társaik előrejelzésére, és/vagy a hatalom birtokosai nem képesek felelős módon élni a rájuk bízott hatalommal, hanem saját hatalmi érdekeik és mohó egyéni vágyaik kiélésére koncentrálnak, ott csak később jön el az a pillanat, amikor az emberek hajlandóak dönteni és cselekedni. Csak amikor a probléma olyan nagy, hogy nem lehet a szőnyeg alá söpörni, amikor már többen szenvednek a problémától, amikor a közösségben egyre többen mondják ki, hogy ez nem mehet így tovább, valamit tenni kell, csak akkor indul el a közösség a probléma valódi megoldása felé.

Csakis ekkor tudják az emberek az energiájukat és kreativitásukat bevetni a probléma megoldása érdekében. de ez nyilvánvalóan egy sokkal rosszabb helyzet, súlyosabb probléma, mint amilyen ezt megelőzően volt. Ekkor azonban az emberek többsége úgy gondolja, hogy a probléma megoldható az ő változása nélkül is, azaz nem neki, hanem a világnak van egy problémája. Tenni ezért csak olyan mértékig hajlandó, ameddig az nem kapcsolódik össze szokásairól és elvárásairól való lemondással, vagy nem várja el az ő egyéni változását.

3./ Jelentősen nő az esély a probléma valódi és sikeres megoldására, a valódi gyógyító döntés meghozatalára, ha a közösség tagjai eljutnak arra felismerésre, hogy ő maguk is részei a problémának. Ha rájönnek arra, hogy viselkedésük, mohóságuk, elvárásaik, szokásaik, ítéleteik, gondolkodási sémáik mind kapcsolódnak a problémához és ezért ők maguk az okozói problémának, tulajdonosai a kérdésnek.

Komoly felismerésnek mondhatjuk ezt a pillanatot, amikor a közösség tagjai eljutnak oda, hogy **rájönnek arra, nem nekik van egy problémájuk, hanem ők maguk a probléma.** Ez ugyanis az a pillanat egy ember és közössége életében, amikor felismeri azt, hogy **a probléma csak akkor oldható meg, ha ő maga is változik, ha gondolkodásán, életvitelén, a világról alkotott felfogásán egy kicsit dolgozik és változtat.**

És azok, akiknek hivatalból látniuk kellett volna?

Ma emberek milliói teszik fel azt a kérdést, hogy miként volt lehetséges, hogy miközben okos emberek, tudósok és kutatók tömege már évtizedek óta figyelmeztet bennünket arra, hogy mi lesz életstílusunk és életmódunk eredménye, a hatalom csúcsán lévők mégsem hozták meg a szükséges döntéseket? Hiszen őket ott fenn titkosszolgálati jelentések, gazdasági és pénzügyi elemzések tömege segítette és ezért nyilvánvalóan már évtizedek óta pontosan tudják, hogy mi fog bekövetkezni, és látszólag mégsem tettek semmit a problémával kapcsolatban. Azaz egy dolgot tettek és ebben kitűnő eredményeket értek el: **folyamatos tűzoltást végeztek.** Ez a menedzsment irodalomból egyébként jól ismert vezetési technika az elmúlt évtizedekben a politikai hatalom elsőszámú vezetési stílusa lett. Ez aztán azt eredményezte, hogy politikusaink fantasztikus szakértelemmel és a választóikat

elaltató erőbedobással oltották az egyre nagyobb tüzeket, de soha egyetlen pillanatra sem foglalkoztak azzal a kérdéssel, hogy mi is okozta a tüzet. Ezáltal bekövetkezett a tűzoltósági vezetésnek a vállalkozásoknál már jól ismert eredménye: a probléma egyszer robbanásszerűen, pusztítóan tör a felszínre és ekkor a megoldásra, a gyógyulásra már csak rendkívüli áldozatok árán vagy már úgy sincs esély. Hiszen ha csak a tüneteket kezeljük, a beteg nagy valószínűséggel soha sem gyógyul meg.

Ahhoz, hogy megértsük, miként történhetett ez meg és miért nem vettük észre, hogy vezetőink hosszú ideje már csak a tünetekkel vagy azokkal sem foglalkoztak, fel kell ismernünk, hogy egy **problémával való szembesülés** erősen az egyéni érzelmi hatásokkal, belső motivációinkkal és rejtett szándékainkkal függ össze. Ha így nézzük a kérdést, akkor az életben alapvetően két mentalitással találkozunk.

1. Az egyik mentalitás lényege, hogy a krízishelyzeteket, az **élet által hozott problémákat bajnak, rossznak tekint**. Ez a mentalitás még ma is nagyon sok embert jellemez, és ez a gondolkodásuk két formában jelenik meg a mindennapokban:
 - **Egyszer az ember úgy érzi, hogy probléma azonos egy katasztrófával.** Ez a mentalitású embertípus attól fél, hogy ha kiderül, hogy hibázott, vagy részese egy hibás megoldásnak, akkor a róla alkotott kép sérül, az emberek azt hiszik, hogy rosszul csinálja a dolgát, a probléma esetleg valami olyan dolgot árul el róla, amit nem szeretne nyilvánosságra hozni. Ezért a megoldást mindig halogatja, a problémákat a szőnyeg alá söpri, és mindent megtesz annak érdekében, hogy ne lehessen felismerni és megoldására ne történhessen semmi sem.
 - **Második formája elsősorban a vezetőknél jelenik meg, de ide tartoznak a politikusok is, amikor azt hiszik, hogy a probléma olyan valami, amit helyes vezetői magatartással és módszerekkel el lehetne kerülni.** Ez az elsővel rokon, részben abból fakadó tévhit, mert az ember attól fél, hogy ha az általa irányított vagy vezetett közösségben valami hiba, probléma kerül a felszínre, akkor ezzel az derül ki róla, hogy alkalmatlan.

Ezt ma sajnos a menedzserek és politikusok többsége így gondolja, ezért aztán mindent megtesznek annak érdekében, hogy az általuk vezetett közösségben lehetőleg ne kerüljön probléma a felszínre. De ha ez a szörnyűség mégis bekövetkezett, akkor úgy érzik, hogy a megoldást azzal lehet elérni, hogy gyorsan meg kell keresni a felelősöket, és jól meg kell megbüntetni őket. Mert egy jó vezető **a hibázó beosztottját megbünteti, hogy a probléma többé ne forduljon elő**. Miközben persze ő is és minden józan ember tudja, hogy problémát büntetéssel még soha, sehol a világon nem sikerült megoldani. A büntetéssel csak egyet lehet elérni, azt hogy az emberek megpróbálnak még ügyesebbek lenni az esetleges problémás dolgok eltitkolásában és szőnyeg alá söprésében. Ha jól megnézzük, ugyanazt a játékot játsszuk felnőtt

korunkban egymás között, amit gyermekkorunkban a szüleink játszottak velünk.

Mivel tehát vezetőink többsége a krízist, **a problémát fenyegetésként éli meg**, és ezért félnek minden problémás helyzetből, ebből egyenesen következik, hogy nem is képesek soha sem képesek annak feloldására konstruktív, a probléma lényegét feltáró és gyógyító megoldásokat keresni, úgy, hogy a megoldásba a közösség többi tagjait is bevonják.

2. Ezzel mintegy szemben áll a másik felfogás, az a mentalitás, ami minden problémát mellyel az ember összetalálkozik **egy kihívásnak éli meg, egy lehetőségnek valami újra, a változásra**, és ez arra ösztönzi az ilyen embert, hogy egy helyes jövőorientált döntést hozzon. Persze, ezt nyilván mindenki érzi, hogy ez utóbbi a hatékonyabb és a sikeresebb hozzáállás, de ennek ellenére ma az első hozzáállás az elterjedtebb.

Fentiekből egyenesen következik, hogy az a vezető, aki az első mentalitással éli életét egészen más módon fog a problémákhoz viszonyulni, az ezekkel kapcsolatos döntéseiben megnyilvánulni, mint az, aki a második mentalitásnak felel meg. Sőt, aki az első mentalitás szerint éli az életét, el fog kerülni minden olyan helyzetet, amiben a problémáról egyáltalán beszélni lehet, amikor a probléma terítékre kerülhet, és minden eszközzel igyekszik megakadályozni azt, hogy azok, akik látják a problémát, érdemben tudjanak beszélni róla és a megoldás érdekében tenni. Az ilyen vezető nem hajlandó még a tünetekről sem beszélni, az ő számára az a legjobb, ha a dolgokat olyan színben tudja feltüntetni, mintha minden a legnagyobb rendben lenne, a máshol esetleg már érzékelhető probléma nálunk nem tud megjelenni.

Miközben természetesen semmi sincs rendben, mert az ember félelmei által a szőnyeg alá söpört probléma – mivel nem oldottuk meg – **tovább dagad és terebélyesedik, mindaddig, amíg bekövetkezik a robbanás**. Mert ha a problémát elnyomjuk, elfojtjuk vagy félreértelmezzük, amikor az végül a felszínre tör, addigra már pusztító erejű lesz, és ezzel ugyan beigazolja az első mentalitás szerint működő emberben róla élő képet, de közben hatalmas károkat okoz.

Ahhoz, hogy mára ide jutottunk és a káosz már nem csak egy előjelzés a világ és az emberiség számára a vezetők előzőekben ismertetett mentalitásán túl még egy másik, lényeges dolgot is meg kell ismernünk. Mégpedig azt, hogy a minket körülvevő világban csak tények vannak, és **egy tény önmagában még nem lehet probléma!** Viszont problémává válhat egyes emberek számára. Vagyis megláthat valaki egy tényt, amit problémaként élhet meg, de ezért egy másik ember még egyáltalán nem biztos, hogy azt annak tekinti. Így aztán ugyanaz a tény valaki számára probléma lehet, míg másoknak egyáltalán nem az. De ez magán a tényen és annak semleges állapotán persze semmit sem változtat.

Ebből egyenesen következik az, hogy **problémái csak az embereknek vannak!** Ezt azért fontos felismernünk, mert a mai általános gondolkodás és gyakorlat szerint léteznek embertől függetlennek tekintett problémák is, és csak a „probléma felismerőjéről”, a „probléma bemutatójáról” beszélünk, miközben megpróbáljuk magát a problémát, mint valami objektív létező dolgot középre kitenni és mint embertől független dologról beszélni. Közben a **probléma tulajdonosáról** rendre elfelejtkezünk, ami az előbb körvonalazott félelmeink miatt nem is csoda.

Ezt a hozzáállást egy beteg esetén keresztül lehet a legjobban bemutatni, aki májpanaszokkal keresi fel orvosát, és azt mondja: „doktor úr valami baja van a májammal!”; azaz ő csak a probléma felismerője, de neki semmi köze a betegséghez. Ő a legszívesebben kitenné a máját az asztalra és megvárná amíg a szakértő orvos meggyógyítja azt, majd ismét visszahelyezi a helyére. E helyett az orvos nézegeti a beteget és egyszer csak azt mondja: „úgy látom, hogy a májának van baja önnel”. Az orvos felismeri ugyanis, hogy nem létezik probléma annak tulajdonosa nélkül, és tudja, hogy amennyiben csak a májat kezdi el gyógyítani, addig nem várható eredményes gyógyulás. **A betegnek is változnia kell ahhoz, hogy a probléma valóban megoldódjon,** és a betegség elmúljon. Sajnos ez a jelenség ma a világban sűrűn előfordul, és azt látjuk, hogy a felismert „tüneteket” kiteszik középre, hogy azokat gyógyítsa meg valaki, miközben az, aki azt okozta, elrejtőzik az ismeretlenség homályában, mert ő semmin sem akar változtatni.

Közben az egész Föld, a gazdaság, a pénzügyrendszer és az emberi környezet egy ilyen beteg emberhez hasonlítható, aki elmegy az orvoshoz és azt mondja, hogy valami baja van a bankrendszernek, a gazdasági életnek, valami baja van a levegőnek, a termőföldnek és így tovább. Viszont példabeli orvosunk erre azt válaszolná, hogy **„uraim, Földnek van baja Önökkel!”, a „víznek van baja Önökkel!”** és így tovább. És mennyire igaz van, ugyanis senki sem gondolhatja komolyan, hogy egy olyan rendszerben, amit teljes egészében az ember teremtett meg, az ember hozott létre a gondolkodásával, a pénzforgalom, vagy a gazdaság teremtőjétől függetlenül megbetegedhet! De ez igaz a többi problémára is, hiszen mindenki számára nyilvánvaló, hogy a víz, a levegő, a termőföld betegségeit az ember okozta! Miként a beteg mája is csak a beteg gondolkodásának és életvitelének megváltoztatása után tud csak meggyógyulni, hasonlóképpen **a jelen káoszból is csak akkor tudunk kilábalni, a megbetegedett folyamatok csak akkor tudnak egészségesen működni, ha mi mindannyian emberek, vezetők és vezetettek egyaránt, mint a betegség okozói, változtatunk életstílusunkon és gondolkodásunkon.** Ha képesek vagyunk erre a belátásra, akkor a gyógyulásra van némi esély, de addig még meg kell hozni a megfelelő döntéseket.

Ezzel a ma is észlelhető és mindenkit hamarosan súlyosan is érintő probléma egyik mélyben rejlő okához, lényegéhez érkeztünk. Ha ugyanis hajlandóak vagyunk egy kicsit őszintén megnézni gondolkodásunkat, ami az elmúlt 50 évben bennünket jellemzett, az életről alkotott véleményünket, akkor arra az érdekes felismerésre jutunk, hogy sajnos **a mai világ a “van egy...” kifejezéssel jellemezhető,** és nem a

valójában helyes **“én vagyok”**-kal. Egy olyan kultúrában élünk, **amiben mindenkinek van valami problémája, ami teljesen független tőle**. Problémám van, náthám van, vagy rossz pénzügyi rendszerünk van, hibás gazdaságpolitikánk van, miközben ebben az egészben mi magunk – politikusok és hétköznapi emberek egyaránt – nem vagyunk sehol. **Úgy érezzük és ezt a hatalmon lévők fennen hirdetik is, hogy ezek a problémák tőlünk és tőlük függetlenül is létezhetnek, sőt azt sugallják, hogy mint egy kívülálló, terhes valamire nézzünk a mások által felvetett problémákra és majd ők ott fenn megoldják helyettünk azt. Természetesen az ő megváltozásuk nélkül!** Ez a gondolkodás aztán a végletekig felerősítette az emberekben azt a mentalitást, hogy ma mindent meg lehet csinálni, mindent szabad manipulálni, mert nekem végül is az eredményhez semmi közöm.

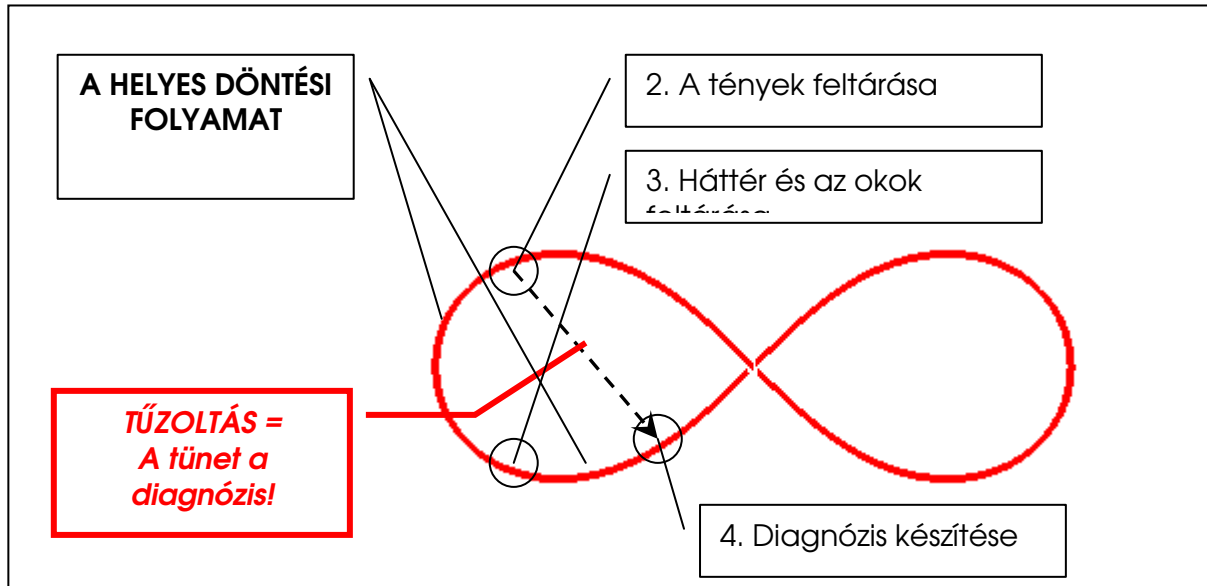
Az eddig tárgyalt kérdések – problémával kapcsolatos hozzáállásunk és a probléma tulajdonosának személye – bizonyos fokig csak a probléma előszobájának tekinthetők, mert a vezetők, a hatalom felelősségét firtató kérdéseinkre a választ a **döntéshozatallal kapcsolatos** akadályokban találjuk meg. A döntéshozatal ugyanis abból indul ki, aki egy adott pillanatban valaki, valamilyen problémát észlel. Ebben az esetben a vezetők feladata az, hogy azonnal döntést hozzanak, de ehhez nélkülözhetetlen a problémával kapcsolatos tények összegyűjtése, azaz **a tünetek megismerésre**. Ez egy viszonylag egyszerű megismerési folyamat, de a tünetek pusztá felsorolása még önmagában nem elég. Szükség van ezekből egy összefüggő kép kialakítására, mégpedig a lehető legkomplettebb módon, hogy a probléma felszíne a lehető legteljesebb mértékben látható legyen. Lényeges itt az, hogy amikor a tényekből ez a teljes kép összeállt, akkor ezáltal még csak **a probléma felszíne válik láthatóvá**.

Amennyiben valódi probléma megoldást akarunk, akkor még fel kell tenni azt a kérdést is, hogy **„miért lett ilyen?”**. **Ugyanis a tények feltárása még nem adott választ arra a teljesen jogos kérdésre, hogy az amit látunk az miért lett éppen olyan, amilyennek látjuk**. Ezért az embernek tovább kell haladnia a megismerési úton és meg kell még vizsgálni azt is, hogy mi okozta ezt a helyzetet, mit fejez ki, mit akar ez a probléma mondani nekünk. Amennyiben ezt akarjuk, tesszük és támogatjuk, akkor a bennünk felmerülő kérdések hatására a felszín alatt rejtőzködő jellegzetességek, összefüggések és ezáltal a jelenségek előttünk korábban rejtett összefüggései, mélyen fekvő okai is láthatóvá válhatnak a számunkra. Mert **amíg a tények a felszínt mutatják, itt most a mélyben, a háttérben rejtőzködő okokat tudjuk feltárni**.

Egyben ebben a pillanatban dől el, hogy a döntés, ami majd megszületik, az csak **tüneti kezelést fog adni**, - azaz tűzoltás lesz a vége – **vagy valódi problémamegoldás jön létre**. Ugyanis a menedzserek nagy része és a politikusok jól érzékelhető többsége, részben hatalmi okokból, részben pedig azért, mert nem akarja a felszínre hozni az okokat és esetleg maga sem akar szembesülni a valódi háttérrel, ezt **a mélyben való kutatást egyszerűen kihagyja, nem engedi, gátolja és ezért azonnal a diagnózisra ugrik**. Ennek oka többnyire az, hogy a mélység olyan dolgokat is rejthet, tartalmazhat, melyek napfényre kerülésétől fél, ezért nem akarja. Ez pedig a valódi

problémamegoldó döntés megszületésének az akadályai: lesz, mert semmi vagy túl kevés valódi okot keresünk meg, és **inkább a tünetet tekintjük diagnózisnak!**

A tűzoltás folyamatábrája

Ez a vezetési és döntési módszer annyira általános ma a világban, hogy a menedzsment irodalomban külön elnevezést is kapott, ezt nevezik **tűzoltásos vezetésnek**. Az ilyen vezetés mellett természetesen, mivel **a tűz oka mindig felderítetlen marad, ezért a tűz az újra meg újra kigyullad**. Miközben persze a vezető és politikus egyaránt minden nap, újra és újra, hatalmas igyekezettel, rendkívüli szaktudást és hozzáértést mutatva, óriási erőfeszítésekkel próbálja eloltani azt. Az ilyen tűzoltásos vezetésnek aztán közvetlen hatása van a közösségekre, amit napjainkban a saját bőrünkön közvetlenül is érzünk. Mivel ez a vezetési stílus nem tudja, ill. nem akarja a problémákat valóban megoldani, csak a felszínnel foglalkozik és az okok feltárását nem teszi lehetővé, sőt inkább akadályozza, így aztán az ezek ismerete nélkül hozott döntései soha sem tudják a tűz valódi okát megszüntetni, annak ismételt fellobbanását megakadályozni! Ez az egész erőfeszítés csak egy lufi, egy színjáték a választók elkápráztatására, a hatalom megőrzése érdekében. Viszont tudnunk kell és ma már látjuk is, hogy vezetőink ezen hozzáállással a probléma - egy magasabb szinten történő - újratermelődését okozzák. És minél tovább tudja egy vezető vagy vezetés a probléma valódi okainak feltárását húzni, vagy elodázni, annál pusztítóbb lesz az akkor, amikor majd kitör.

Tehát ebből azt láthatjuk, hogy a vezetőink mohósága, hatalmi vágya és a rejtett szándékai napfényre kerülésétől való félelme az elmúlt évtizedekben csak a tűzoltás állandósulását hozta és megakadályozott minden olyan folyamatot, melynek az lett volna a célja, hogy a mélyben rejlő okokat feltárja. Ennek aztán az lett a törvényszerű eredménye, amit ma a bőrünkön tapasztalunk, hogy a szőnyeg alá söpört, megoldatlan probléma mára elemi erővel tört ki és pusztulással fenyeget mindenkit. Miközben fájdalommal kell belátnunk, hogy ha időben foglalkozni tudtunk

volna a mélyben rejlő okokkal, akkor jóval kevesebb erőfeszítéssel is megoldhattuk volna. De nem tettük.

Mit kell megtanulnunk?

Amennyiben ezzel a krízissel egy pozitív mentalitással nézünk szembe és a problémát egy lehetőségnek éljük meg, akkor az a kérdés fog foglalkoztatni bennünket, hogy mit is lehet ebből tanulni, milyen fejlődési lehetőségeket tartogat ez a helyzet a számomra. Nyilvánvalóan egy ilyen összetett és szerteágazó probléma, amit csak egészen távolról érintettünk, sok új emberi képesség kialakítását várja el és teszi lehetővé. Ezek közül három fontos képességet emelnék ki, a helyes döntés megtanulását, a határok meghúzásának képességét és a valódi bizalomnak az emberek közötti megerősítését.

A bevezetőben is említett és rákos daganathoz hasonlított folyamat ugyanis abból a hiányunkból fakad, hogy a modern ember elveszette azt a támaszát, ami az emberi határok meghúzásához szükséges. Ezt az állításomat akkor látjuk meg, összehasonlítjuk az 1800-as éveket megelőző időszakot az azt követő évszázadokkal. Az 1800-as éveket megelőző időkre ugyanis **a formák változatlansága és az állandóság minősége** volt jellemző. Valami olyan világ volt ez, amiben az emberek számára mindaz, amibe beleszülettek egész életük során gyakorlatilag változatlan volt. Ebből a szempontból nézve, mintha valami idilli nyugalom lebegett volna abban a világban, ahol az idő gyakorlatilag nem játszott szerepet, az ember és a természet közötti harmónia teljes és sértetlen volt.

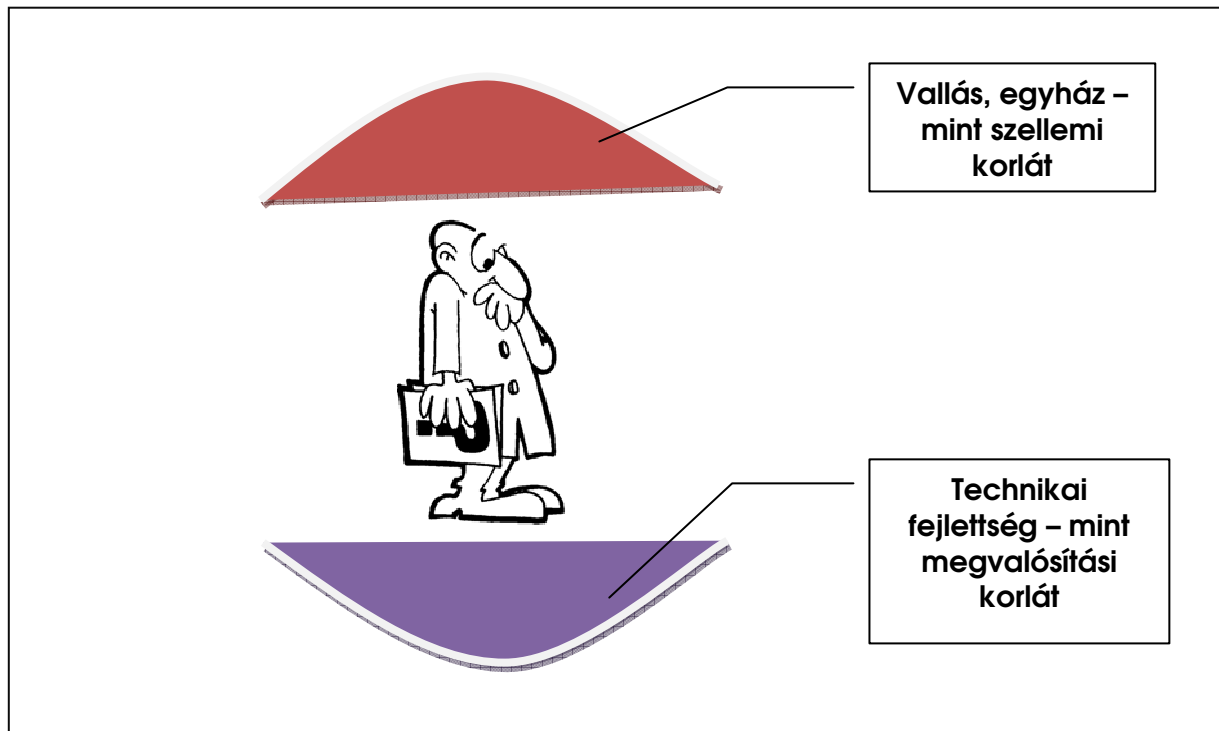
Az állandóságnak, a változatlan formáknak ebben a világában ezt a változatlanságot két dolog tartotta fenn: egyrészt a technikai lehetőségek igen csak korlátozottak, mondhatnánk úgy is, hogy minimálisak voltak, másrészt az embernek nem voltak vágyaik sem. Ebben az időben ugyanis az **ember két korlát között élte életét**.

- Az egyik korlát **felülről a gondolkodását** és vágyait tartotta kordában, ezt a szerepet a vallási vezetés, az egyház látta el, az egyház volt az, aki megmondta, hogy mi a helyes és mi a helytelen, mit szabad megtenni és mit nem. Azaz mintegy morális támasz, kapaszkodó működött ez a határ az ember számára.
- A másik korlát alulról a rendkívül alacsony fejlettségű technika miatti korlát volt, ami a lehetőségeket, az esetleg felmerülő **gondolatok, vágyak megvalósításának szabott nagyon is szigorú határokat**.

Őseink pedig sorsukba és lehetőségeikbe belenyugodva élték le életüket és ha néha valaki mégis valami mást akart, mint ami megadatott a számára, akkor az csoda számba ment, vagy eretneknek számított és keményen felléptek ellene.

Az 1800-as évektől kezdődően aztán valami megváltozott, mert **az ember a felvilágosodással szépen lassan ledobta gondolkodásáról a vallási korlátozás béklyóit** és a szellemi tevékenységnek határokat szabó vallási irányítás lassan teljesen

a háttérbe szorult. Ennek köszönhetően az emberi gondolkodás addig nem ismert irányokban és mértékben indult fejlődésnek. A gondolkodás szabadsága és következtében a kreativitás hatalmas mértékű kiáramlása által egy **soha nem látott mértékű tudományos és technikai fejlődés indult be**, ami az embernek addig az anyagi, fizikai világban megélt határait törte szét. Ennek következtében az addig formátlan, változatlan világban **egy új minőség jelent meg, mégpedig a változás minősége** és a több ezer éven át megszokott „minden állandó” törvény helyébe egy új lépett. A ma érvényes törvény pontosan az ellenkezője az eddiginek, mert úgy szól, hogy **„semmi sem állandó, csak a változás”!**

Ez a fejlődés a XX. sz. végére oda vezetett, hogy napjainkban már egy olyan világban élünk, amely nem csak minden pillanatban valami új lehetőséget hoz, vagy csillant fel az emberek előtt, hanem **egy határtalan világ** is, egy olyan határok nélküli a világ, amelyben **az ember mindent, amit akar, azt meg is valósíthat**. Ezzel együtt azonban nem csak az ember előtt álló lehetőségek száma növekedett szinte a végtelenségig, hanem megszűnt, eltűnt az a morális támasz is, amire ebben a határtalan világban talán még nagyobb szükség lenne, mint korábban. Mondhatnánk úgy is, hogy miközben a XXI. századra lehetőségeink határtalanok lettek, már senki sincs, aki ezekben az emberi határokat helyettünk meghúzná! Az ember pedig élve a lehetőséggel, hogy most minden gondolatát megvalósíthatja, a történelemben egyedülálló helyzetet hozott létre: minden morális megfontolás nélkül megtesz mindent, amit csak lehet, amiből anyagi haszna származik. Ennek a hozzáállásnak azonban az lett a jól látható következménye, amit ma a világban személyesen is megtapasztalunk.

Tehát meg kell értenünk, hogy az ember mai problémái és az összes krízis jelenség **a lehetőségek végtelenné válásából keletkezett** ill. abból, hogy ma már senki sem mondja meg nekünk, mint azt régen a vallás tette, hogy mi a helyes, mit lehet megtenni és mit nem. Ha ezt megértjük, akkor az is nyilvánvalóvá válik, hogy az ember előtt ma két alternatíva áll, melyekből választania kell. Az ember egyik lehetséges alternatívája az, hogy tovább folytatja versenyfutását a természet törvényeivel és megpróbálja legyőzni azokat. Ez pedig természetesen a problémáknak az elmélyüléséhez vezet el és esetleg az ember Földi pályafutásának végét eredményezheti. Ez lenne az egyik alternatívánk abban az esetben, ha az ember nem tud dönteni, és akar választani a lehetőségek között, hanem életét teljes egészében önző módon mőködő, egyéni vágyak kieléje és az élet által felkínált végtelen lehetőségek kihasználása utáni hajszának szenteli.

A másik alternatíva az, amikor az ember tudatosságának és egyéni tulajdonságainak fejlesztése által próbál meg ebből a modern kori bőség által létrehozott csapdából kiszabadulni, és elhatározza, hogy kifejleszti magában azokat a képességeket, melyek a szellemi és az akarati határok meghúzásához kellenek. Ha azt vizsgáljuk, hogy mit kell ma az embernek magában kialakítania, mi az, ami a korábban létező, de mára már megszűnt határokat pótolni tudja, akkor három lényeges minőséget találunk, amire az embernek ebben a folyamatban szükség van. Ezek, amit úgy hívnak, hogy **megtanulni dönteni, az emberi határokat meghúzni, határokat elfogadni, határokat átlépni, és bizalommal élni embertársaimmal.**

Amennyiben az ember képes lesz ezeket az új képességeket kifejleszteni magában, akkor ezek által képessé válik arra, amit több ezer éven keresztül a vallás és a technikai fejletlenség adott meg a számára. Aki viszont nem tanulja meg ezt az új emberi képességet, az tönkre teszi magát és a világot, mert ha nem vagyunk képesek dönteni és ezzel új emberi határainkat meghúzni, akkor a lehetőségek végtelensége és a csábítás, hogy szinte mindent meg tudok tenni, amit akarok, beszippantja az embert és ebben a határtalanságban lassan megszűnik létezni. Az ezzel kapcsolatos döntés mindig az egyén kezében van.

Bizonyára sokan érzik, hogy ezt a változást csak önmagunkon és belül kezdhetjük, mert csak önmagunkban találhatjuk meg azt az erőt, ami ehhez a fejlődéshez szükséges. Saját belső morális tartalékainkhoz kell fordulnunk, mert **csakis belső morális forrásainkból táplálkozhatunk** ezen az úton. A döntéshez és a határok meghúzásához szükséges erőt a mai ember ugyanis csak belülről kaphatja meg, mert kívülről, a rohanó és stresszel telített világból csak azok a tanító kísértések hatnak rá, amelyeknek leküzdése éppen a feladata lenne.

A gyógyulás

László Ervin professzor úr felszólalásában arról is beszélt, hogy a legújabb orvosi kutatások szerint **a rák információk bevitelével gyógyítható.** Az egészséges őssejt információit kell a beteg sejteknek átadni és ettől meggyógyulnak. Amennyiben ez

igaz az emberben, akkor igaznak kell lennie az ember által létrehozott szervezetekben is. A kérdés csupán az, hogy mi a gazdasági szféra egészséges működésnek megfelelő információ.

Az valamennyi ember számára nyilvánvaló, hogy egy újfajta tudatosság kialakításával lehet ezt az információt a gazdaságba bevinni. Ez a gazdasági szférában egy olyan tudatosság kell legyen, amiben az emberek tudatosan létrehozzák az **egyensúlyt a lehetőségek és a megvalósítható dolgok között**. Ez az egyensúly úgy jöhet létre, hogy részben az eddigi cselekedeteink hatására létrejött kényszerítő körülmények miatt és az ebből fakadó tudati fejlődés következtében az ember képessé válik arra, **hogy saját, szabad akaratából a rendelkezésére álló összes lehetőség közül csak azokat használja fel és hajtsa végre, melyek környezete és embertársai javára szolgálnak**.

Amennyiben ez a tudati fejlődés a gazdaság működésében megmutatkozik, akkor ez oda fog vezetni, hogy ezen új alapelvek segítségével a gazdaság minden szereplője csak olyan termékek és szolgáltatások előállítására, olyan cselekedetek végrehajtására vállalkozik majd, melyek a tulajdonosok, a vezetők és a menedzserek egyéni meglátása szerint ill. a vállalkozás sikeres működése szempontjából helyesek és szükségesek, de közben a többi ember szabadságát nem korlátozzák, a többi embert és a környezetet nem károsítják. Ez egyben annak az ősi igazságnak a felismerését és megjelenését jelenti majd a modern gazdasági életben, amit a Templomos Lovagok annak idején úgy fogalmaztak meg, hogy: **„nem származhat hasznom olyan dologból, amiből másnak kára származik”**. Ezt valamivel később a francia forradalom idején megfogalmazott hármas jelszóban egyszerűen **„testvériségnek”** nevezték. **A pénzügyi, gazdasági szféra betegségének meggyógyításához szükséges információ tehát igen egyszerű és mindenki ismeri: testvériség!** Akinek ez minőség ebben a formában esetleg nem értelmezhető, az gondoljon csak arra, hogy ma a gazdaság minden résztvevőjének azt tanítják, hogy csak „win-win” helyzetekkel lehet sikeres. Ez a testvériség elvének modern megfogalmazása.

De a harmónia helyreállításához még szükséges lesz az is, hogy felismerjük: a teljes gyógyuláshoz nem lesz elég az, hogy a gazdaságban a testvériségét minőségét bevezetjük. Szükség lesz arra is, hogy a francia forradalom hármas jelszavát, a **„szabadság – egyenlőség – testvérisét”** hármas minőségét a megfelelő társadalmi területeken, (kultúra, oktatás, művészet – jogi élet, emberi kapcsolatok, megállapodások – gazdasági élet területén) egy időben és egyszerre megvalósítsuk. Amennyiben ez esetleg nem sikerül, akkor már tudjuk, mert ma ezt tapasztaljuk meg, hogy a háromból egy minőség téves és/vagy kizárólagos alkalmazása a társadalom mindhárom szférájában, az egész emberi közösség egészségét súlyosan megkárosítja.

Ez a folyamat, amit most bennünket a káosz felé vezet tehát egy lehetőséget rejt magában. Egy egyedülálló lehetőséget, ami az emberiség történetében először

adatik meg az ember számára. Azáltal ugyanis, hogy a régi folyamatok a káosz miatt szép lassan összeomlanak és működésképtelenek lesznek, megnyílik a lehetőség arra, hogy az emberek új alapelvek szerint, remélhetőleg a szabadság – egyenlőség – testvériség elveit alkalmazva, új folyamatokat hozzanak létre, új megállapodásokat kössenek és ezekkel egy egészen új formát hozzanak létre. Erre bizony nagy szükség is van, mert ha egy szervezetet összetartó, addigi formáját adó erők meggyengülnek és már nem képesek azt a régi módon összetartani, akkor új kohéziós erőkre van szükség, melyek képesek egy új egyensúlyi állapotot létrehozni és a közösséget egy új formában összetartani. Ez az új forma azonban már nem azonos, és nem is lehet azonos a régivel, mert az emberek gondolkodása, ami a korábbi formát létrehozta már megváltozott. A káosz végére másképpen gondolkodnak, másképpen viselkednek, így más formákat is hoznak létre.

A siker lehetősége a mi kezünkben van! Viszont ahhoz, hogy ne magányos harcosnak érezzük magunkat, tudnunk kell, hogy itt élnek velünk és dolgoznak közöttünk azok az emberek, akik ezt már napjainkban is megteszik, akiknek a testvériség elve a gazdaságban természetes gondolat. Ők azok az új vállalkozók és menedzserek, akik a jelenben készítik elő az új jövőt és annak új vállalkozási formáit: a szociális vállalkozók. Mellettük ott vannak a kulturális kreatívak hatalmas tömegei és ők együtt azok az új világpolgárok, akik a XXI. sz. elején megtapasztalható káosz és összeomlás jeleit látva nem kedvetlenednek el, hanem abban a lehetőségeket látják, lehetőséget a megbomlott harmónia visszaállítására, a beteg Föld és társadalom meggyógyítására.